

ПЕДАГОШКО ДРУШТВО ВОЈВОДИНЕ

ПЕДАГОШКА СТВАРНОСТ
Часопис за школска и културно-просветна питања

UDK 37	ISSN 0553-4569	Нови Сад
Год. LXII	Годишњи број 3	Стр. 393-568
		2016.

РЕДАКЦИЈА

Академик Драго Бранковић, Република Српска
Академик Маријан Блажич, Словенија
Др. сц. Софија Врцел, Хрватска
Др Светлана Куртеш, Велика Британија
Проф. др Љупчо Кеверески, Македонија
Академик Миодраг Милин, Румунија
Проф. др Радован Грандић, Србија
Др Љубо Каурин, Србија
Проф. др Јована Милутиновић, Србија
Проф. др Милица Андевски, Србија
Др Стефан Швец, Словачка
Проф. др Борис Којух, Пољска
Проф. др Александар Стојановић, Србија
Др Марта Дедај, Србија
Мр Семко Лозић, БиХ

Главни и одговорни уредник
Едита Сакали

Лектор и коректор
Мр Драгана Јосифовић

Преводници: Сенка Слијепчевић, енглески
Јована Алексић,
Анамарија Гулачи, руски

За издавача: Јасмина Шестак

За штампарију: Душан Тури

РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ

Адреса часописа: 21000 Нови Сад, Војводе Путника 1, тел./факс: (021) 456-578,
e-mail: spdvcasopis@neobee.net

На основу мишљења Министарства за науку, технологије и развој Републике Србије, бр. 413-00-413/2002-01 од 4. јуна 2002. године, часопис „ПЕДАГОШКА СТВАРНОСТ“ има карактер публикације од посебног интереса за науку, те се на овај часопис не плаћа општи порез на промет.

ПЕДАГОШКА СТВАРНОСТ

ЧАСОПИС ЗА ШКОЛСКА И КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА ПИТАЊА

ПС Год. LXII Бр. 3 Стр. 393-568 Нови Сад 2016.
UDK 37 ISSN 0553-4569

САДРЖАЈ

Страна

ПОГЛЕДИ И МИШЉЕЊА

- Др Ивана Мухић, Милана Рагић, Снежана Миросављевић, Олгица Стојић,
Сузана Луковњак: Кућне посете породицама - пример добре праксе у
сеоском вртићу----- 397
- Јелена Јоковић, МА: Развој Републиканске народне партије и њен утицај на
друштвене прилике у XX веку----- 412

ВАСПИТНИ РАД ШКОЛЕ

- Др Јелена Ђерманов, др Маријана Косановић, Драгана Исак, МА: Разредна
клима као ново подручје педагошког саветовања наставника ----- 419
- Наташа Танчић, МА: Насиље у школи и мере превенције----- 437

ДИДАКТИКА И МЕТОДИКЕ

- Лела Вуковић, МА, др Светлана Костовић: Пројектна метода као корелат
компетенцијском приступу образовању ----- 446
- Др Аница Арсић: Колико наставници музичке школе знају о рефлексивној
пракси----- 458
- Борка Малчић, МА: Актуелни програми целоживотног учења као
императив данашњице ----- 474
- Ивана Бајшев, МА: Коришћење информационо-комуникационих
технологија у процесу сазнавања и наставе ----- 484

ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ

- Др Радован Грандић, др Марта Дедај, др Тања Панић: Поштовање дечјих
права у васпитно-образовном процесу у предшколској установи----- 493
- Др Марта Дедај, др Тања Панић: Утицај медија на појаву агресивног
понашања код деце предшколског узраста----- 505
- Др Весна Краварушић: Партиципација деце у активностима предшколске
установе - перцепција студената ----- 513
- Др Власта Липовац, Јелена Рајићевић, МА: Методички и теоријски приступ
развоју еколошке свести деце у предшколској установи----- 528

СПЕЦИЈАЛНА ПЕДАГОГИЈА

- Јована Шкорић: Инклузивно образовање и позитивне промене - улога
ромских педагошких асистената ----- 545

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

- Милосав Ј. Петровић: За пет година - двадесет бројева----- 558

393

Ивана Бајшев, МА
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Нови Сад

UDK 004.5:371.3
UDK 37.018.43
Стручни чланак
Примљен: 18. VII 2016.
BIBLID 0553-4569, 62 (2016), 3, p. 484-492.

КОРИШЋЕЊЕ ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У ПРОЦЕСУ САЗНАВАЊА И НАСТАВЕ

Резиме

Данас, у доба велике и брзе доступности информације, захтеви друштва према школама се мењају, у смеру суштинских реформа образовног система. Континуирано унапређивање образовања није само могућност неформалног образовања него и нужност свакодневнице. Са експанзијом технологије и иновација у области учења на даљину, расположивост таквог начина едукације повећава се драстично. Настава као основни школски процес и учење у оквиру ње, захтевају темељну анализу и нове формуле прилагођавања за 21. век, које користи информационе технологије као своје основно средство комуникације. Компјутерска настава обезбеђује флексибилну организацију активности, предавања и проучавања материјала и комплексно вредновање рада ученика. Један од важних задатака образовања је школовање информацијски припремљених стручњака оспособљених за перманентно учење током читавог живота. Због револуција у медијској сфери чини се да је неопходно образовање младих о разумевању и тумачењу медијског садржаја.

Кључне речи: електронско учење, медији, образовање

Увод

У савременом схватању друштва под појмом образовање, подразумева се много више од класичног стицања одређених знања и вештина у искључиво академском контексту. Потребне за оним што образовањем треба стећи, мења се убрзаним развојем науке и технологије као и социјалним и економским променама у друштву. Формално образовање не може у потпуности да прати убрзани темпо друштвених реформи па све више простора уступа неформалном образовању. Као такво оно се одвија као допуна формалног али не као његова супротност. Неформално образовање представља вид надоградње и продубљивања знања стечених формалним школовањем. Порастом друштвених очекивања временом расту и очекивања од образовања. Од све већег броја ученика очекује се да уче

све сложеније ствари и да користе све сложеније менталне процесе. Развијају се нови програми, уводе се све апстрактнији појмови и праве образовне реформе, а све зато да би ученици могли да се носе са све сложенијим, непредвидљивим светом.

Данас, у доба велике и брзе доступности информације, захтеви друштва према школама се мењају, у смеру суштинских реформа образовног система, чији исход би били и нови циљеви образовања за друштво знања, и развијање способности за учење учења, који ће да доведу до примене нових метода и облика рада све до промене улоге ученика и наставника у школама будућности.

Друштвени медији представљају један од канала комуникације који утичу на промену начина успостављања односа, а и саме комуникације. Они су тренутно најбрже растући феномен и представљају потпуну револуцију у процесу дистрибуирања порука. Како сматрају поједини аутори могућности које нам је пружио интернет за исказивање појединачних људских ставова, настојања или жеља толико су огромне и непредвидљиве да су данас у истраживање тог простора почеле да се укључују готово све дисциплине. Интернет је свакако начин да појединац добије на значају у укупном деловању сила друштвене структуре на које не може у потпуности, или уопште да утиче (Ђорђевић, 2008).

Целоживотно образовање које нуди концепт неформалног образовања, начин је да људи осавременују своја знања и своје компетенције али и да стичу нове. Континуирано унапређивање образовања није само могућност неформалног образовања него и нужност свакодневнице.

Образовање помоћу рачунара се односи на примену рачунара и информационо-комуникационих технологија у процесу учења и наставе. Компјутерска настава обезбеђује флексибилну организацију активности, предавања и проучавања материјала и комплексно вредновање рада ученика. С обзиром на екстремно динамичан и брз развој информационо-комуникационих технологија и њихову присутност у свим људским делатностима, одавно су актуелне крупне промене у процесу образовања у циљу што ефикаснијег коришћења информационо-комуникационих технологија у том процесу. Увођење промена, у том контексту, се изводи у свим областима и на свим нивоима образовања.

Образовање за друштво знања

Појам “знање” се на различите начине интерпретира, с обзиром на то да су пажња и напор истраживача усмерени на одређивање природе знања и природе мишљења, одређивање улоге контекста и на одређивање социјалне комуникације између одраслих и ученика, и између вршњака. Општи циљ васпитања и образовања, са којим су сагласни и теоретичари и практичари, јесте развој сазнања. Анализа постојећих истраживања показује да постоји усредсређеност истраживача на развој способности сазнавања као циља образовања. Реч је о способности ученика да разумеју свет, да успешно решавају проблеме и да усвоје разноврсна значења из те интеракције. (Станковић, 2011)

Информационо друштво захтева одговарајућу обучену и вешту радну снагу која је способна да ради у условима високе конкуренције. Таква радна снага може бити створена само одговарајућим образовањем. Образовни систем, према томе, мора да буде прилагођен да пружа ефикасно образовање на свим нивоима промовишући креативно размишљање и увођење учења током целог живота.

Императив савременог образовања јесте развој компетенција ученика за снажање и учење након завршеног форманог школовања. Када напусте школе, ученици ће морати стално да унапређују, допуњавају и осавременују стечена знања. Стога морају бити оспособљени да се активно користе изворима информација, да промишљају, анализирају, богате своја искуства, критички процењују и развијају самосталност. Знати где може да се пронађе одређена информација је сада много важније од способности да се иста запамти. Решење је у компетенцијама, развити дакле, код ученика оне компетенције које им омогућавају активан и квалитетан живот у савременом друштву. Тиме се опет враћамо на исходе учења и потребе да приликом формулације исхода узмемо у обзир она знања и способности које желимо развити код студената како би одговорили потребама друштва. А када говоримо о исходима поново се враћамо на питање квалитета образовања јер је то појам од кога се почиње и на коме треба да се завши процес образовања. У образовање треба посебно улагати и омогућити квалитет који неоспорно пружа могућности за бољим животом у заједници. Квалитет је нешто што нам омогућава развој, напредак и усмеравање људи ка бољем сутра и смисленијем, испуњенијем животу. (Суботић и сар., 2011).

Савремена стратегија образовања је у новије време почела да се темељи на начелу доживотног образовања и друштва које учи. Количина новог знања повећава се великом брзином, док постојећа знања све брже застаревају. Овакав тренд ће се вероватно интензивирати и учење и усавршавање ће постати процес који ће морати да траје током целог живота.

Образовање се, дакле, стално треба прилагођавати променама у друштвеном окружењу, а развој савремених технологија је изузетно турбулентан, са све комплекснијим и непредвидљивијим променама, које све значајније утичу на све области људског живота и рада. Такав интензитет и непредвидљивост промена довели су до нових парадигми, које се радикално одражавају и на област образовања. Доступност правих информација и поседовање адекватног знања данас, доноси предност на глобалном тржишту. Образовни програми који теже да буду успешни, морају узети у обзир да немају сви исте или приближне почетне позиције, јер друштво знања је и даље друштво, са свим неједнакостима, препрекама и потешкоћама.

Електронско учење

Развој информационе и комуникационе технологије последњих година омогућио је и увео нове норме понашања, термине “друштво које учи”, “социјална мрежа” и друге. Доживотно учење истакнуто је не само као норма, него и као кул-

тура и навика. Учење се не завршава са формалним образовањем, стога школе морају помоћи у развоју свести о важности усавршавања и обезбеђивању могућности за доживотно учење. Са експанзијом технологије и иновација у области учења на даљину, расположивост таквог начина едукације повећава се драстично.

Електронско учење је процес образовања који се спроводи уз употребу неког облика информацијске и комуникацијске технологије, а све са намером да се унапреди квалитет тога процеса и квалитет исхода образовања. Овај начин учења доноси читав низ предности у образовном процесу, као што су: временска и просторна флексибилност у подучавању и учењу, могућност прилагођавања стилу учења индивидуалним карактеристикама, омогућавање колаборативног учења, тимског рада, доступност ширем кругу студената. Ово није алтернатива постојећем образовном процесу, већ представља његов саставни део, његову надградњу (Будић и сар., 2011).

Електронско учење омогућује корисницима квалитетно учествовање у настави и када је то због удаљености, распореда и сличних околности немогуће. Оно захтева од корисника одређена знања и вештине како би се могли њиме користити. Омогућавањем самосталнијег одређивања начина и времена учења, електронско учење својим ученицима доноси и већу одговорност. Овакво учење се може и дефинисати као облик едукације у ком се наставни садржаји презентују поласницима путем интернета. При томе је основни захтев који се поставља пред учеснике образовног процеса поседовање рачунара с прикључком на интернет. Примена електронског учења даје велике могућности отварања образовања на свим нивоима и узрастима. Побољшање повезаности уређаја са интернетом пружа нову платформу за учење. Потребно је искористити све позитивне ресурсе које нам данашњи системи за електронско учење нуде, допуњујући их системима за неформално и информално учење, али треба искористити и спремност просветних радника да се стручно усавршавају из области информатичке писмености, која је једна од кључних компетенција наставника данашњице и наставника будућности.

Значај коришћења технологије у настави

Употреба комуникационо-информационе технологије у настави и учењу омогућава потпуно нову организацију научно-образовног рада која у први план ставља индивидуалне способности и интересовања ученика, обезбеђује брз пренос знања, и повезује ученика са базом података. Употреба технологије у настави подстиче ученике на активност, независност и ангажовање маште и креативности. Применом компјутера у настави и наставник и ученик имају нову улогу и позицију. Наставник пре свега мора бити дидактички и информатички поткован знањем, да би исто применио у настави. Међутим, наставници нису једини фактор за примену ових иновација у школи. Да би се иновације реализовале у настави, потребно је да школа буде опремљена модерном технологијом. Рачунар је ново моћно наставно средство, које уз одговарајућу додатну опрему, софтвер и

прикључак на интернет, може да замени многа друга наставна средства. Рачунарска настава и учење погоднују развоју апстрактног мишљења, омогућавају планско усмеравање и појединачно напредовање у стицању знања. Формулисањем одређених стандарда у настави, омогућава се креативност и слобода у раду наставника и ученика. Унапређење квалитета наставе могуће је ако се успостави механизам за праћење одвијања овог процеса.

Приликом савладавања нових вештина увек је могуће окренути се интернету и књигама за усавршавање. Наравно, овај метод захтева већу дисциплину јер успех зависи од способности појединца да се мотивише и његове жеље за стицањем нових знања. С обзиром на велики избор школа које организују курсеве, често није лако изабрати ону која највише одговара потребама појединца, јер је за долажење до информација потребно много времена. Настава као основни школски процес и учење у оквиру ње, захтевају темељну анализу и нове формуле прилагођавања за 21. век, које користи информационе технологије као своје основно средство комуникације. Школа и учење, за савременог ученика, по традиционалном приступу, најчешће представља незадовољавајуће стање, пуно фрустрација и нелагодности. Али и поред моћних информационих технологија које заузимају важно место у васпитно-образовном процесу, ипак, човек и његова људска комуникација кроз реч, сугестију, похвалу и поверење играју и играће и даље важну улогу у модерној школи и савременом учењу (Фетић, 2013).

Према схватањима појединих аутора (Будић, 1999) настава је савременија и ефикаснија уколико је прилагођена психофизичким могућностима ученика. Неприхватљиво је становиште да сви ученици у одељењу могу да уче на исти начин и напредују истим темпом. У том контексту можемо да говоримо о индивидуализованој настави.

Индивидуализовано подучавање је приступ који се базира на индивидуалним разликама међу децом и који узима у обзир све карактеристике које дете доноси у васпитно-образовни процес: развојни ниво детета, стил учења, темперамент, интересовања, мотивацију, пол и породично порекло. Полазећи од ових специфичности наставник креира активности тако да се свако дете осети успешним, а да је притом суочено са изазовима. Компјутерска настава обезбеђује флексибилну организацију активности, предавања и проучавања материјала и комплексно вредновање рада ученика.

Због свега наведеног се у настави учењу посвећује посебна пажња јер се тиме ученика оспособљава за учење и у другим околностима. С тим у вези говори се о "учењу учења", односно учењу самосталног спознавања, што значи да у настави треба подстицати ученике на самостално стицање знања, због чега се често говори и о учењу откривањем. У информационом друштву је улога знања знатно промењена у односу на традиционално схватање знања и начин на који се оно мења под утицајем информација.

Закључак

Све већа улога и важност информационо-комуникационих технологија у људском друштву је несумњиво једна од најбитинијих карактеристика данашњег света. Савремено образовање треба што више приближити данашњем информационом добу, а промене треба спровести од самог садржаја до наставних метода. Савремени концепт образовања гледа на образовање као на процес континуираног учења који се одвија током читавог живота. Модерном друштву су потребне нове вештине, додатна знања, уз стално промовисање вредности као што су социјална равноправност, доступност образовања за све и активно учешће у демократском животу.

Један од важних задатака образовања је школовање информацијски припремљених стручњака оспособљених за перманентно учење током читавог живота. Под информационом технологијом у образовању се, дакле, подразумева проучавање карактеристика и могућности електронских извора информација и адекватна примена савремених дидактичких медија у функцији иновирања технологије наставе и учења. Наставници и њихова додатна едукација су у центру тог приступа као актери који обезбеђују квалитетно образовање за све који учествују у образовном процесу. Стандарди компетенција наставника указују на значај континуиране и перманентне едукације током рада у школи. Они су замишљени да буду динамични а не статични. То значи да додатне едукације наставника, треба да буду референтни оквир за професионални раст и развој током читаве каријере. У времену, које је пред нама, учење постаје лична одговорност. Људи треба да преузму одговорност за своје знање и квалитет посла који обављају. Уважавајући ове чињенице, може се закључити да будућност и перспективу имају она друштва, организације и појединци који буду имали неопходна знања и вештине који ће им омогућити да надвладају тако моћне и међусобно повезане силе као што су брзина промена, сложеност окружења и несигурност времена. Дакле, у савременом свету знање је најзначајнији ресурс.

У садашњем информационом добу се, поред способности коришћења рачунара и интернета подразумева и поседовање знања које омогућава да се у претерано великој количини информација пронађу оне које су потребне. Да би се сматрао информационо писменим човек мора бити способан да утврди када је нека информација потребна и мора бити оспособљен да лоцира, процени, и на ефикасан начин употреби тражену информацију. У најширем значењу информационо писменост се односи на човекову способност да допре и разуме знатан број ресурса. Информационо писменост је неопходно развијати на свим нивоима образовања. Медији све више преузимају образовну функцију од школа и универзитета јер посредством њих стичемо многа општа знања. Медији могу имати и посебан образовни карактер путем специјализованих едукативних канала који се баве науком, истраживањем и популаризацијом. Млади су посебно подложни утицају медија који се одражава на њихово понашање, ставове и навике. Због

револуција у медијској сфери чини се да је неопходно образовање младих о разумевању и тумачењу медијског садржаја.

Савремено друштво карактеришу динамичне промене, интензиван развој производних, информационих и комуникационих технологија, чиме се стварају предуслови за квалитативне промене у свим сферама друштва, а посебно у образовању. Највише нових знања карактерише информатичко друштво, у којем су обрада и пренос информација засновани на савременим технологијама и методама информационог доба. Традиционални концепт образовне особе као личности која је током одређеног развоја свог живота, похађала формални систем образовања, стекла одређене квалификације као предуслов за обављање одређених делатности, одавно је превазиђен. Савремено друштво захтева појединца који је спреман да прихвати континуирано учење и усавршавање као део свакодневнице. У том контексту, иновација лежи управо у промени постојеће парадигме образовања, која може да постане извор новог квалитета у савременом образовању. Концепт иновативног образовног система треба да се развија у складу са захтевима и потребама модерног друштва, друштва заснованог на знању.

Литература

Штампани извори:

- Budić, S. (1999), *Individualizovana nastava i uspeh učenika*, Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.
- Budić, S., Gajić, O., Andevski, M. (2011), *Elektronsko učenje kao integralni deo visokoškolskog obrazovanja*, u: Kvalitet obrazovnog sistema Srbije u evropskoj perspektivi - ka uspostavljanju vrednosnih okvira i standarda kvaliteta, odabrani teorijsko-metodološki koncept, u: Gajić, O., Zbornik radova 1, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Dorđević, J. (2008), *Mediji i obrazovanje za život s njima i u njima*, Knjiga za medije-mediji za knjigu, 13-22, Beograd: Clio.
- Dorđević J. (2011), Savremene promene i njihovi uticaji na školu i obrazovanje, sadržaji i problem, *Pedagoška stvarnost* 5-6, 385-397.
- Subotić, Lj., Gajić, O., Lungulov, B. (2011). *Kvalitet visokog obrazovanja u društvu znanja - mogućnosti i perspektive*, u V. Matejić (ur.) Tehnologija, kultura, razvoj - Zapadni balkan na putu ka Evropskoj uniji, (142-150) Beograd: Udruženje „Tehnologija i društvo”, Institut „Mihajlo Pupin”, Centar za istraživanje nauke i tehnologije, Ekonomski fakultet Subotica.
- Fetić, M. (2013), Tradicionalna škola i savremeno učenje, *Univerzitetska misao - časopis za nauku, kulturu i umetnost*, (Vol.12. No.1), Univerzitet u Novom Pazaru.

Електронски извори:

- Seneka (2011), *Formalno, neformalno, informalno obrazovanje*, “Učimo za život, a ne za školu” URL: <http://www.iserbia.rs/info/tipovi-obrazovanja-26/> 01.03. 2015
- Stanković, V. (2011), Znanje i obrazovanje, URL: <http://www.dedabor.com/biznis/menadzment/znanje-i-obrazovanje/>, 10.01.2016. 9h
- Starčević, Škrbić (2014), *Doživotno učenje u funkciji demokratizacije obrazovanja*, URL: <http://www.ftn.kg.ac.rs/konferencije/tio2014/PDF/607%20Starcevic.%20Skrbic.pdf>, 24.03.2015

Ivana Bajšev, MA, Novi Sad

USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF LEARNING AND TEACHING

Abstract

Today, in the era of big and fast access to information demands of society towards schools change in the direction of substantial reform of the education system. Continuous improvement of education is not only the possibility of non-formal education, but also a necessity of everyday life. With the expansion of technology and innovation in the field of distance learning, the availability of that type of education is increasing dramatically. Teaching process in elementary school and learning process within it, require thorough analysis and new formula to adapt to the 21st century, to utilize information technology as its primary means of communication. Computerized classes provide flexible organization of activities, lectures and study of materials and the complex evaluation of student work. One of the important tasks of education is schooling IT literate individuals prepared for permanent learning throughout life. Because of the revolution in the media sphere it seems that it is necessary to educate young people about the understanding and interpretation of media content.

Key words: e-learning, media, education

Маг. Ивана Байшев, МА, Нови-Сад

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ И ПРЕПОДАВАНИЯ

Резюме

Сегодня, в эпохе большого и быстрого доступа к информации, требования общества к школам меняются в направлении существенных реформ систем образования. Неперерывное улучшение образования не только возможность неформального образования, а необходимость в повседневной жизни. С расширением технологии и инновации в области дистанционного обучения, доступность такого типа образования значительно увеличивается. Преподавание и обучение требуют тщательного анализа и новую формулу, чтобы приспособиться к 21-м веку и использовать информационные технологии в качестве основного средства коммуникации. Компьютерные классы обеспечивает гибкую организацию деятельности, лекций, и исследования материалов и комплексную оценку работы студентов. Обучение ИТ-специалистов, которые обучены постоянно учиться на протяжении всей жизни, является одним из важнейших задач образования. Из-за революции в сфере средств массовой информации необходимо воспитание молодежи о понимании и интерпретации медиа-контента.

Опорные слова: электронное обучение, средства массовой информации, образование